

Значення комунікацій центрального банку із громадськістю при реалізації його монетарної політики

Альона Олександрівна Закутня,

аспірант кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)

Анотація. Проаналізовано основні характеристики транспарентності, особливості комунікаційної політики і порядок розкриття інформації центральними банками країн світу.

Ключові слова: банк, центральний банк, комунікаційні канали, транспарентність.

Постановка проблеми. За останні два десятиріччя у світовій практиці проблемі забезпечення необхідного рівня транспарентності діяльності центральних банків приділяється все більше уваги. Тенденція є проявом трансформації, сформованої протягом довгих років практики конфіденційності в діяльності центральних банків. Досвід зарубіжних країн у проведенні монетарної політики та регулюванні банківської системи свідчить, що транспарентність діяльності центрального банку, налагоджена система комунікацій із фінансовим ринком і високий ступінь довіри його учасників до центрального банку сприяють досягненню визначених регулятором цілей. Цінним у цьому контексті видається досвід центральних банків таких розвинених країн світу, як США, Японія, Швеція, Великобританія, а також країн євросони, які протягом багатьох років активно використовують канали комунікації зі суб'єктами фінансових ринків для впливу на кон'юнктуру цих ринків.

Актуальність дослідження проблеми зумовлена, по-перше, зростанням рівня незалежності центральних банків, а отже, і посиленням підзвітності грошових регуляторів. По-друге, загостренням проблеми врахування очікувань економічних агентів на фінансових ринках. Зміни в очікуваннях перешкоджають проведенню оптимальної монетарної політики, оскільки домогосподарства і бізнесовий сектор приймають рішення про розмір витратків, заощаджень, цін і заробітної плати, виходячи зі своїх очікувань. По-третє, для країн, що розвиваються, характерний низький рівень фінансових навичок і знань економічних агентів. У зв'язку з цим роль інформаційної політики центрального банку зростає й стосується не тільки питання реалізації монетарної політики, а й аспектів соціальної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фахівці центральних банків, міжнародних фінансових організацій, науковці постійно акцентують увагу на необхідності підвищення рівня транспарентності монетарної політики, що є свідченням відповідальності центрального банку перед суспільством. Це питання у своїх роботах розглядають такі науковці, як Л. Болл [1], Ф. Мишкін [2], Г. Чортаріс [3], А. Клер [4], П. Сік-лос [5], І. Мігус [6], С. Моїсеев [7] та інші.

У науковій літературі наголошується, що інформаційна політика центрального банку повинна бути саме політикою, а не мати хаотичний характер. На-

разі доцільним видається проведення комплексного дослідження закордонного досвіду щодо формування елементів цієї політики: інформаційних інструментів; цільової аудиторії; обсягу, якості, глибини наданої інформації.

Метою статті є критичний аналіз підходів до забезпечення транспарентності діяльності центрального банку як необхідної умови його ефективної роботи, а також узагальнення ключових рис комунікаційної політики провідних центральних банків світу.

Виклад основного матеріалу. У контексті нашого дослідження, відповідно до позиції фахівців НБУ, під транспарентністю слід розуміти розкриття банками всіма зацікавленими особами інформації, що прямо чи опосередковано пов'язана з цілями діяльності банку, а також правовими, інституційними й економічними основами його функціонування в повному обсязі, своєчасно і в доступній формі [8]. Науковці виділяють чотири характеристики транспарентності банків (рис. 1).

Рис. 1. Характеристики транспарентності банків

Примітка. Складено на основі [6; 7].

Однак перелік характеристик, систематизований на рис. 1, не є повним, оскільки вони відображають тільки обсяг і структуру наданої інформації, що не завжди є свідченням її корисності для споживачів. Пропонуємо додати таку важливу характеристику, як якість інформації, яку надають. Незалежно від того, як часто центральний банк оприлюднює дані, якщо вони є незрозумілими чи непотрібними суспільству, то монетарну політику не можна вважати транспарентною. Також у проаналізованій нами науковій літе-

ратурі було проігноровано наявність «інформаційних посередників», роль яких – передання інформації від центрального банку до споживачів. До них можна віднести різноманітні засоби масової інформації (ЗМІ): телебачення, радіомовлення, періодичні видання і т. д. У разі, якщо відомості будуть викривлені посередни-

ками, сприйняття суспільством дій центрального банку теж буде викривленим.

За результатом критичного опрацювання літературних джерел ми узагальнили типи транспарентності грошово-кредитної політики (ГКП) центрального банку (табл. 1).

Таблиця 1

Типи транспарентності монетної політики

Тип транспарентності	Зміст
1. Оприлюднення цілей ГКП (political transparency)	Інформація про цілі та кількісні орієнтири ГКП
2. Відкритість економічних даних (economic transparency)	Публічність макроекономічних даних, моделей і прогнозів, що використовуються під час прийняття рішень
3. Публічність процедур ГКП (procedural transparency)	Розкриття інформації про внутрішні процеси прийняття рішень, включаючи стенограми, протоколи або звіти комітету щодо ГКП
4. Прозорість способів реалізації ГКП (policy transparency)	Оприлюднення інформації про заходи щодо досягнення цілей ГКП
5. Операційна відкритість (operational transparency)	Розкриття інформації про результати й ефекти політики, а також про помилки і витрати регулювання

Примітка. Складено на основі [9; 10; 16].

У науковій літературі існує два протилежні погляди на комунікаційну політику центрального банку. Один передбачає повну відкритість інформації, другий – обмежене її надання. Наразі не існує сформованого єдиного погляду, який із цих варіантів є більш оптимальним. На нашу думку, вибір підходу залежить від характеру монетарної політики, що реалізується центральним банком конкретної країни (рис. 2).

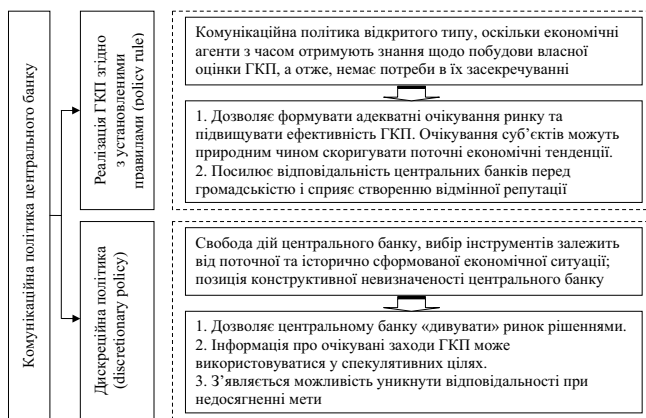

Рис. 2. Комунікаційна політика центрального банку залежно від характеру грошово-кредитної політики

Примітка. Складено на основі [12; 13].

М. Демертзіс (М. Demertzis) у своєму дослідженні виділяє два основні канали, за допомогою яких центральний банк транслює інформацію учасникам ринку [11]. Першим є «канал надання впевненості» («reassurance channel»), через який регулятор намагається переконати суспільство у правильності своїх намірів, підтвердити прихильність заявленим цілям. Цим самим досягається зменшення економічної невизначеності в короткостроковому періоді. Формуючи інформаційну картину навколишнього середовища й оголошуючи свої цілі, центральний банк намагається заспокоїти ринок і стабілізувати очікування гравців. Другий – «канал деталізації» («provision of details»).

Центральний банк надає ринкові всю потрібну інформацію про навколишнє середовище. Поширення регулятором відомостей про розвиток економіки дозволяє приватному секторові більш ефективно і з меншими витратами планувати свою діяльність [11].

Проте, на нашу думку, таке розуміння каналів розкриття є досить вузьким, оскільки центральні банки підтримують зв'язок із населенням за допомогою широкого кола інформаційних інструментів: виступів керівництва, прес-релізів, надання інформації через теле- і радіоканали, сторінки в мережі «Інтернет», періодичні видання, звіти і т. д. Слід зазначити, що конкретний інструмент розрахований, передусім, на певну аудиторію і на розкриття певного типу інформації. Як наслідок, різні аспекти монетарної політики мають висвітлюватися на різних рівнях у частині стилю викладу, деталізації інформації, використовуваних інформаційних інструментів. Сукупність інструментів в ідеалі повинна охоплювати всю аудиторію країни: від домашніх господарств до професійних гравців на фінансових ринках. Ми систематизували перелік інструментів і каналів розкриття інформації (табл. 2).

Такий широкий діапазон інструментів інформаційної політики, на нашу думку, потрібний для того, щоб із мінімальними спотвореннями донести до суспільства зміст ГКП. Крім того, центральний банк повинен презентувати інформацію про свою діяльність простою і зрозумілою мовою, роблячи акцент на важливих моментах.

У табл. 3 ми провели порівняння інформаційної політики центральних банків низки розвинених країн за інформацією, що підлягає розкриттю. Спостерігається подібність у практиці розкриття інформації центральними банками різних країн (майже в усіх суттєвих аспектах відомості оголошують користувачам). Слід зазначити, що регулятори деяких країн не публікують прогнози засідань, але це стосується тільки юридичної форми самого протоколу. Фактично центробанки оголошують рішення, прийняті на засіданнях, але не у формі протоколу, а просто інформаційними листами.

Таблиця 2

Порядок розкриття інформації центральним банком

Інструмент	Інформація, що підлягає розкриттю	Канал розкриття
Прес-реліз	Рішення прийнято, стосовно монетарної політики, його пояснення, наміри центрального банку та розподіл голосів при прийнятті рішення	Інтернет, друковані видання
Прес-конференція	Пояснення рішень щодо монетарної політики, оцінка поточної економічної ситуації, прогноз майбутнього розвитку, інші коментарі	Безпосередній контакт, радіо, телебачення
Стенограма прес-конференції		Інтернет, друковані видання
Публікація протоколів засідань ради директорів	Інформація про хід зустрічі, питання, що розглядалися, прийняті рішення	Інтернет, друковані видання
Публікація інформації щодо розподілу голосів на засіданні	Статистика голосування, розподіл голосів «за», «проти» та інших точок зору	
Звіти (місячні, квартальні, річні)	Аналіз грошово-кредитної політики, економічної ситуації у країні, прогноз майбутнього розвитку	
Публікація прогнозів	Прогнозні значення ключових макроекономічних і фінансових показників	
Публікація статистичних даних	Макроекономічна і банківська статистика	
Інтерв'ю	Ключові проблеми монетарної політики	Безпосередній контакт, радіо, телебачення
Публічні виступи	Оголошення дій грошової влади, професійної думки та оцінки центрального банку	Безпосередній контакт, радіо, телебачення, сайт у мережі «Інтернет», друковані видання
Брифінг		Зустріч із журналістами
Публікація досліджень	Дослідження щодо загальних питань грошово-кредитної політики та інших питань	Сайт у мережі «Інтернет», друковані видання
Публічні дискусії, круглі столи, обговорення, науково-практичні конференції		Безпосередній контакт із представниками ЗМІ
Запрошення окремих представників суспільства відвідати банк	Презентація в доступній і зрозумілій формі основних проблем грошово-кредитної політики	Безпосередня взаємодія
Інформаційні листівки		Сайт у мережі «Інтернет», друковані видання
Комп'ютерні ігри, відеопрезентації		Сайт у мережі «Інтернет», презентації
Проведення конкурсів, олімпіад	Загальні відомості про грошово-кредитку політику	Безпосередня взаємодія

Примітка. Складено на основі [14; 16].

Таблиця 3

Розкриття інформації центральними банками країн світу

Країна	Публікація протоколів засідань			Публікація прогнозів		Рішення, що оголошуються терміново	Прес-конференції	Прес-релізи	Підзвітність органам влади	
	рішення	часовий лаг	ідентифікація голосів	рішення	періодичність				рішення	періодичність
Швеція	Так	2 тижні	Так	Так	Щоквартально	Так	Так	Так	Так	Раз на півроку
Нова Зеландія	Ні	-	-	Так	Щоквартально	Так	Так	Так	Так	Щоквартально
Угорщина	Так	2-3 тижні	Так	Так	Щоквартально	Так	Так	Так	Так	Раз на півроку
Чехія	Так	8 днів	Ні	Так	Щоквартально	Так	так	Так	Так	Раз на півроку
Велика Британія	Так	2 тижні	Так	Так	Щоквартально	Так	Так	Так	Так	Кожні два місяці
Ізраїль	Так	2 тижні	Ні	Так	Щоквартально	Так	Так	Так	Так	Раз на півроку
Євросона	Ні	-	-	Так	Щоквартально	Так	Так	Так	Так	Щоквартально
Канада	Ні	-	-	Так	Щоквартально	Так	Так	Так	Так	Щоквартально
США	Так	3 тижні	Так	Так	Щоквартально	Так	Так	Так	Так	Раз на півроку

Країна	Публікація протоколів засідань			Публікація прогнозів		Рішення, що оголошуються терміново	Прес-конференції	Прес-релізи	Підзвітність органам влади	
	рішення	часовий лаг	ідентифікація голосів	рішення	періодичність				рішення	періодичність
Австралія	Так	2 тижні	Ні	Так	Щоквартально	Так	Ні	Так	Так	Раз на півроку
Швейцарія	Ні	-	-	Так	Щоквартально	Так	Так	Так	Так	Регулярно
Японія	Так	4 тижні	Так	Так	Щоквартально	Так	Так	Так	Так	Раз на півроку
Норвегія	Ні	-	-	Так	Щоквартально	Так	Так	Так	Так	Щорічно

Джерело. Сайти центральних банків.

Рівень прозорості центральних банків оцінюється за допомогою спеціального індексу, який розраховують на основі окремих елементів. Уперше індекс прозорості застосували спеціалісти Банку Англії 1996 року [15]; 2013-го Н. Дінцер (N. Dincer) і

Б. Ейченгрін (B. Eichengreen) опублікували результати аналізу рівня прозорості центральних банків 120 країн світу та розрахували індекс прозорості, виходячи з 15-ти змінних, що характеризують рівень прозорості монетарної політики [16] (табл. 4).

Таблиця 4

Рівень прозорості монетарної політики центральних банків країн світу

Країна		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Тпр 2010 р. до 2002 р., %
Розвинені країни	Швеція	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	0,00
	Нова Зеландія	14	14	14	14	14	14	14	14	14	0,00
	Угорщина	9	9	9	10,5	11	12	13,5	13,5	13,5	50,00
	Чехія	10	11	11,5	11,5	11,5	11,5	12	12	12	20,00
	Велика Британія	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12	12	-4,00
	Ізраїль	8,5	8,5	8,5	8,5	10	10	11	11	11,5	35,29
	Євросона	10,5	10,5	11	11	11	11	11	11	11	4,76
	Канада	10,5	10,5	11	11	11	11	11	11	11	4,76
	США	10	10	10	10	11	11	11	11	11	10,00
	Австралія	9	9	9	9	9	9	11	11	11	22,22
	Швейцарія	8	9	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	10,5	10,5	31,25
Японія	8	8	9,5	9,5	9	9	10,5	10,5	10,5	31,25	
Норвегія	7,5	7,5	8	8	9	10	10	10	10	33,33	
Постсоціалістичні країни	Латвія	7	7,5	7,5	7,5	8,5	8,5	8,5	8	9	28,57
	Молдова	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	7	7	8	23,08
	Грузія	3	4	4	4	4,5	5,5	6,5	7,5	7,5	150,00
	Казахстан	3,5	3,5	3,5	6	6	6	6	6	6	71,43
	Україна	3	3	3	3	3,5	3,5	3,5	3,5	5	66,67
	Російська Федерація	1,5	1,5	3	3	3	3	3	3	3	100,00
	Таджикистан	1,5	1,5	1,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	66,67

Примітка. Складено на основі [16].

У результаті аналізу даних, систематизованих у табл. 4, слід зазначити, що найбільш прозорим 2010 року були: шведський Рісбанк, Резервний банк Нової Зеландії, Центральний банк Угорщини, Чеський національний банк і Банк Англії. Серед країн постсоціалістичного табору слід виокремити Латвію, Молдову і Грузію, які мають досить високе значення індексу прозорості та перебувають майже на одному рівні з Норвегією. Це свідчить про постійне підвищення вимог до розкриття інформації та намагання досягти високих стандартів ведення монетарної політики.

Щодо України, то з даних, наведених у табл. 4, можна зробити висновок, що принцип прозорості ГКП ще не набув належного застосування в діяльності НБУ. На сьогодні основним офіційним документом щодо монетарної політики в Україні є Основні засади грошово-кредитної політики, які щороку розробляються Радою НБУ [17]. Аналіз змісту зазначеного документа свідчить про те, що основна його мета полягає в розкритті цілей заходів, завдань монетарної політики НБУ та комплексу індикаторів фінансового ринку. Проте невисвітленими залишаються такі основні питання, як: монетарний трансмісійний механізм; базові

аналітичні методики, які застосовуються під час прийняття рішень щодо ГВП; механізм застосування інструментів, процедур, монетарних операцій. Зазначимо, що ці аспекти монетарної політики частково висвітлюються в межах публікації статистичної звітності банків і наукових досліджень працівників НБУ.

Висновки. Підсумовуючи викладені в статті результати досліджень, можна зробити висновок, що комунікаційна політика центрального банку повинна бути системною і відповідати поточним реаліям, оскільки стосується інтересів кожного економічного агента. Було проаналізовано основні характеристики транспарентності і запропоновано дві додаткові – якість інформації, що надається, та ефективність інформаційних посередників.

Систематизовано перелік інструментів і каналів розкриття інформації й зроблено висновок про наявність широкого діапазону інструментів інформаційної політики, який необхідний для того, щоб із мінімальними спотвореннями донести до суспільства зміст грошово-кредитної політики.

Порівняння низки розвинених країн за інформацією, що підлягає розкриттю, свідчить про постійне підвищення вимог до транспарентності центральних банків при реалізації монетарної політики.

Щодо України, то принцип транспарентності грошово-кредитної політики ще не набув належного застосування в діяльності Національного банку України, і наразі існує низка об'єктивних проблем, які потребують розв'язання.

Список використаних джерел

1. Ball L. Does Inflation Targeting Matter? [Electronic resource] / L. Ball, N. Sheridan // International Monetary Fund. – 2003. – Access : <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.417.8048&rep=rep1&type=pdf>.
2. Mishkin F. Can Inflation Targeting Work in Emerging Market Countries? [Electronic resource] / F. Mishkin // Columbia University. – 2004. – Access : <http://www.imf.org/external/np/res/seminars/2004/calvo/pdf/mishki.pdf>.
3. Chortareas G. Does It Pay To Be Transparent? International Evidence from Central Bank Forecasts [Electronic resource] / G. Chortareas, D. Stasavage, G. Sterne // Federal Reserve Bank of St. Louis. – 2002. – Access : <https://research.stlouisfed.org/publications/review/02/07/99-118Chortareas.pdf>.
4. Clare A. What can we learn about monetary policy transparency from financial market data? [Electronic resource] / A. Clare, R. Courtenay // Bundesbank Discussion Paper. – 2001. – № 6/1. – Access : http://www.bundesbank.de/Redaktion/EN/Downloads/Publications/Discussion_Paper_1/2001/2001_03_15_dkp_06.pdf?__blob=publicationFile.
5. Siklos P. L. Monetary Policy Transparency, Public Commentary, and Market Perceptions about Monetary Policy in Canada [Electronic resource] / P. L. Siklos // Discussion Paper Series 1 : Economic Studies. – 2000. – Access : http://www.bundesbank.de/Redaktion/EN/Downloads/Publications/Discussion_Paper_1/2000/2000_12_23_dkp_08.pdf?__blob=publicationFile.
6. Мігус І. П. Транспарентність банку як складова механізму забезпечення його економічної безпеки / Мігус І. П., Дудченко Н. В. // Бізнес-інформ. – 2013. – № 10. – С. 322–327.
7. Моисеев С. Р. Открытость и транспарентность денежно-кредитной политики / С. Р. Моисеев // Банковское дело. – 2011. – № 5. – С. 2–6.
8. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
9. Geraats P. Why Adopt Transparency? The Publication of Central Bank Forecasts [Electronic resource] / P. Geraats // ECB Working Paper. – 2001. – № 41. – Access : <http://ideas.repec.org/p/ecb/ecbwps/20010041.html>.
10. Crowe C. Central Bank Independence and Transparency: Evolution and Effectiveness [Electronic resource] / C. Crowe, E. Meade // IMF Working Paper. – 2008. – № 119. – Access : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2008/wp08119.pdf>.
11. Demertzis M. The Role of Expectations in Monetary Policy [Electronic resource] / M. Demertzis // DNB Working Paper. – 2006. – № 118. – Access : http://denederlandschebank.hasbeenforeclosed.com/en/binaries/Working%20Paper%20Nr%20118-2006_tcm47-146775.pdf.
12. Woodford M. Monetary Policy in the Information Economy [Electronic resource] / M. Woodford // NBER Working Paper. – 2001. – № 8674. – Access : <http://www.columbia.edu/~mw2230/JHole01.pdf>.
13. Blinder A. Central Bank Communication and Monetary Policy: A Survey of the Theory and Evidence [Electronic resource] / A. Blinder, M. Fratzscher, J. Haan, D. Jansen ; European Central Bank. – 2008. – Access : <http://ecb.europa.eu/pub/pdf/scbwps/ecbwp898.pdf>.
14. Issing O. Communication, Transparency, Accountability: Monetary Policy in the Twenty-First Century [Electronic resource] / O. Issing // Federal Reserve Bank of St. Louis Review. – 2005. – № 2. – Access : <http://research.stlouisfed.org/publications/review/05/03/part1/Issing.pdf>.
15. Briault C. Independence and Accountability [Electronic resource] / C. Briault, A. Haldane, M. King // Bank of England Working Paper. – 1996. – № 49. – Access : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=74916.
16. Dincer N. Central Bank Transparency and Independence: Updates and New Measures [Electronic resource] / N. Dincer, B. Eichengreen // BOK Working Paper. – 2013. – № 21. – Access : http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2013-09-16-15587972-0-bok-13-21-1.pdf.

17. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік [Електронний ресурс] : рішення Ради Національного банку України від 11 вересня 2014 р. № 28. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=FAA8C070F58FF6103F04EEAEBA1162F0?id=10465306>.

Summary. In this article were analyzed main characteristics of transparency, features of communication policy and procedure of information disclosure by central banks around the world.

Keywords: bank, central bank, communication channels, transparency.